

**BYGGMESTER
SOLNESS**

AV HENRIK IBSEN

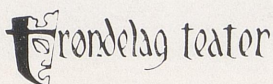
Vladimir Lenin

BYGGMESTER SOLNESS

AV HENRIK IBSEN

I programmet:

	side
Trondheim var en dag fra verdenspremieren	4
Notater underveis	9
Debutant	18
«Ypperlig komediespill»	19
Suksess i storm	20
«Krinkelkroken»	21
Våre skuespillere	22

Administrasjon:

Kjell Stormoen	teatersjef
Kjell Hagan	økonomisjef
Knut Jensen	produksjonsleder
Ola Moum	teatersekretær
Tove Dahle	salgssekretær
Johan Jensen	informasjonssekretær

Styre:

Svend Hokstad (formann)
Elsa Skjerven
Kaare J. Tapper
Ida Yttri
Bodil Skjånes Dugstad
Harald Brenna
Finn Erlandsen

*Helga Wendelborg som
Hilde og Knut M. Hansson
som Halvard Solness.*

Trondheim var **én** dag fra verdenspremieren!

I et brev til sin forlegger Jacob Hegel i København skrev Henrik Ibsen den 22. september 1892: «Jeg arbeider daglig uafbrudt og med levende interesse på mit nye skuespil. Manuskriptet vil forhåpentlig kunne være i Deres hænder ved udgangen af September måned.» Det skuespillet Ibsen arbeidet med, var «Bygmester Solness», som han renskrev i løpet av oktober måned og sendte til trykking med følgende uttalelse: «Jeg er glad over at jeg nu lykkelig og vel har dette store arbeid fra hånden. Det føles som en befrielse. Men det efterlader dog et savn og tomhed alligevel.»

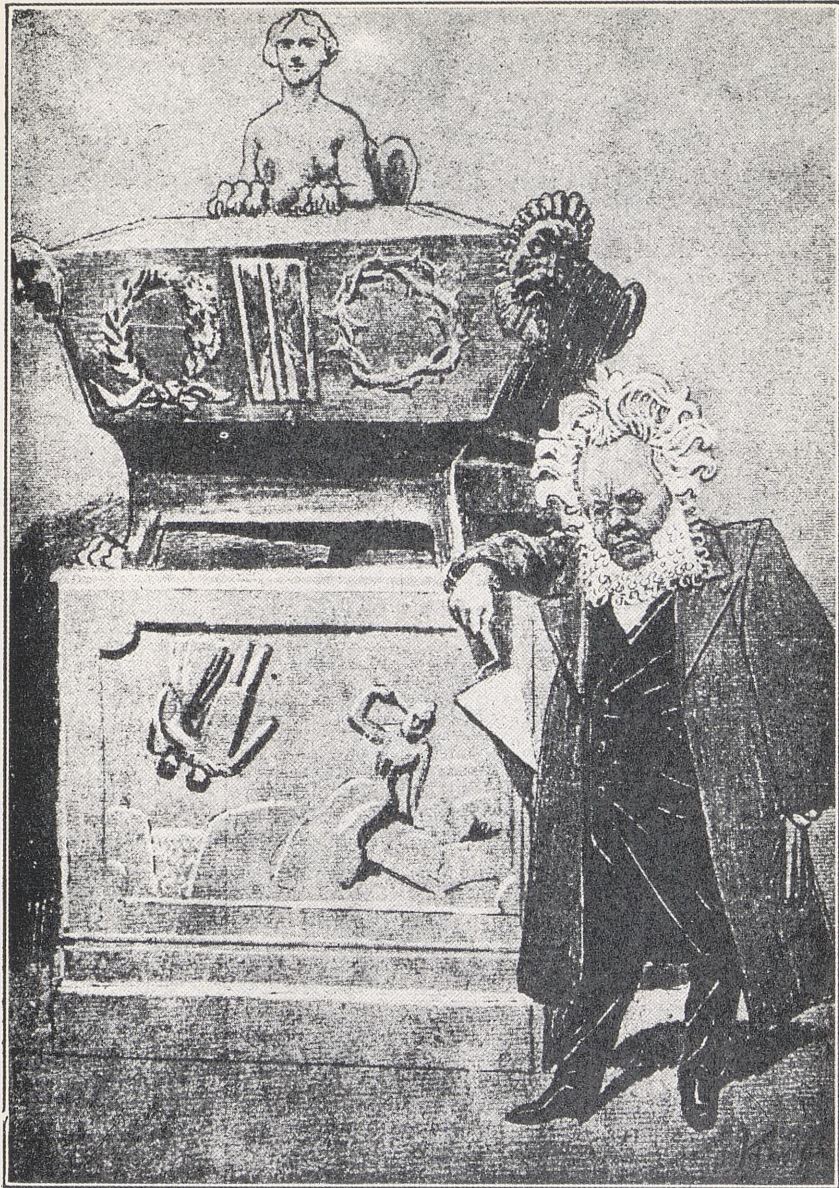
Den 12. desember gav Gyldendal ut skuespillet i Christiania, og et par dager senere i København i det sedvanlige opplag på ti tusen eksemplarer. Og selvsagt ble verket straks gjort til gjenstand for kritikk og

diskusjon. Hans Aanrud i Kristiania Intelligenssedler mente det var vanskelig for en kritiker å være nøktern i sin bedømmelse av et verk som hele verden imøteså med spenning, og det manglet da heller ikke på anerkjennende ord og mye ros fra enkelte anmeldere. Georg Brandes skrev blant annet i Verdens Gang om «Bygmester Solness» at det «Aldrig har eksistert en mere fuldendt dramatisk Teknik, aldrig har der været skrevet Dialog som denne.»

Det var et synspunkt som særlig gikk igjen i samtidens anmeldelser, nemlig at det var mange symbolske innslag i verket, at det var en allegori hvor hvert ord betydde noe annet. Dette er også en dom som senere litteraturhistorikere har sagt seg enig i. «Bygmester Solness» er et av Ibsens mest symbolske drama.

I sin anmeldelse undret Hans Aanrud på hvordan «Et Stykke, som ikke gaar ud paa Menneskeskildring, eller Skildring av menneskelige Følelser, en dramatiseret Tanke, eller en dramatiseret Livsanskuelse» skal kunne framstilles på en scene. Etter hans syn måtte en oppsetning av «Bygmester Solness» bli en «uløselig Strid mellem et realistisk Apparat, saaledes som Digteren dog har foreskrevet det, og et allegorisk Indhold.» Til tross for Aanruds innvendinger m.h.t. «Bygmester Solness» som scenedrama, kappedes teatersjefer om retten til å spille stykket. Naturlig nok sikret Christiania Theater seg retten til førsteoppførelsen i hovedstaden, men rettighetene til førsteoppførelse utenfor Christiania, de såkalte provinsrettigheter, solgte Ibsen til den danske teaterdirektør William Petersen. For dette måtte han betale et tusen kroner: et etter den tids målestokk meget høyt forfatterhonorar.

Med sitt teaterselskap ankom William Petersen til Trondhjem like før jul 1892. og han ble ved byens teater fram til midten av februar 1893. I denne tiden gav selskapet skuespill vesentlig av den lettere arten, som for det meste var repriser for teaterpublikummet. Noen nyheter stod også på programmet, bl.a. Otto Valseths iscenesettelse av sitt eget skuespill «En Befrielse», og Peter Egges første dramatiske arbeide, «Gjøre Lykke». Men det av selskapets forestillinger som utvilsomt var av størst interesse, var Norgespremieren på «Bygmester Solness».

Byggmester Ibsen. Fra bladet Vikingen, 17. desember 1892. Øverst sfinxen Knut Hamsun, relieffbilder med motiver fra Rosmersholm og Hedda Gabler.

Byggmesteren: «Det eneste jeg tror kan romme menneskelig lykke — det skal jeg bygge nå».

Gerd Jørgensen (Aline Solness) og Helga Wendelborg (Hilde).

Innstuderingen av stykket begynte like etter ankomsten til Trondheim, og premieren skulle finne sted i midten av januar. Nå viste det seg imidlertid at den måtte utsettes noen tid, fordi innstuderingen tok litt lengre tid enn beregnet. I hovedrollen som Solness skulle hr. Warming spille, og hans kone spilte Aline Solness. Den viktige rollen som Hilde Wangel var tildelt fru Petersen.

Etter en prøvetid på knapt en måned var det så klart for generalprøve den 19. januar. I forhåndsomtalen i byens aviser ble det lagt stor vekt på den flid som var lagt bak forestillingen, for som det het «at præsenterer Stykket saa korrekt som muligt!» Den 20. januar foregikk Norgespremieren på «Bygmester Solness» og publikumsframmøtet var «særdeles godt».

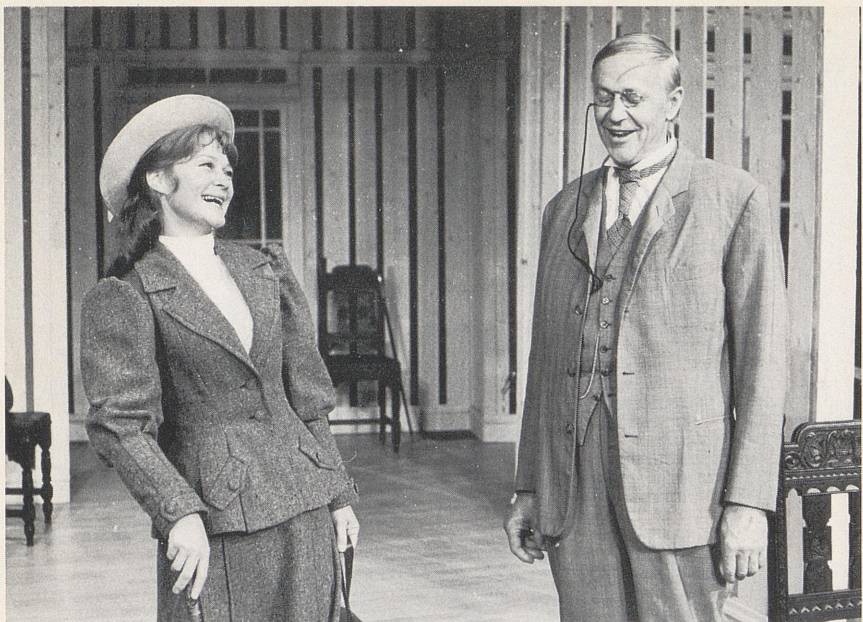
Hr. Warmings framstilling av Solness fikk den beste kritikk både i Adresseavisen og Dagsposten. Han maktet «at give de gaadefulde Ord den rette dybsindige Klang, ligesom han ogsaa forstod at lade Konversationen gaa frit og utvungent.» Anmelderne var enig om at Hilde-skikkelsen var den vanskeligste rollen i stykket, fordi «den er den, i realistisk Henseende, mest umulige». Sitt helhetsinntrykk av forestillingen formulerte Adresseavisens kritiker slik: «Det var lagt et betydeligt og respektabelt Arbeide paa at give Ibsens Værk en saa fuldkommen Tolkning som muligt og Resultatet overtraf vistnok de flestes Forventning!

Foruten premieredagen ble «Bygmester Solness» bare spilt to ganger, og ved den siste framvisningen var «Huset mindre godt besat». I en annonse i Adresseavisen for 19. januar, kunngjorde William Petersen at «Trondhjems Theater er den første Scene i Verden, som oppfører Stykket». Dette var ikke helt riktig, den samme aften foregikk nemlig urpremieren på «Bygmester Solness» på Lessing Theater i Berlin. Trondhjems Theater var altså bare en dag for sent ute til å få æren av å være den første scene som oppførte stykket. Heller ikke i Berlin ble forestillingen noen suksess, og den ble spilt bare tre ganger. Stykkets skjebne i Trondheim og Berlin var på ingen måte særegen. En rekke oppførelser som fulgte tett på hverandre i løpet av våren 1893, f.eks. i Christiania, København, Stockholm og Bergen, fikk lignende mottakelse som i Trondheim og Berlin. Ingen av forestillingene ble noen suksess slik man kunne vente ved en premiere på et nytt Ibsen-stykke.

Kirsti Grundvig som Kaja Fosli og Knut M. Hansson som byggmester Solness.

Thoralf Berg

*Hilde (Helga Wendelborg)
møter dr. Herdal (Jens
Bolling).*

Notater under veis

Det er så mange slags tanker man gjør seg, så mange slags spor man krysser, og så mange slags kilder man øser av på den veien som fører fra prøvestart til premiere. Her er litt av det som føk omkring på løse blokkblad og i fillete kladdebøker:

ANTIKKEN

Mennesket som det skulle være, er en idé, det vil ikke si en løgn, men en uendelig oppgave.

Av overmot avles voldsmenns velde.

GOETHE I FAUST

«O, høye smertelige lykke — at kjempe for det uoppnåelige».

WELHAVEN OM FAUST

Han har ikke fattet at det høyeste nødvendig må være ufattelig, og at den menneskelige frihet blot kan tenkes ved siden av en inderlig følelse om avhengighet av guddommen.

SCHILLER

«Nicht uber menschliches hinaus».

NIETSCHE

«Livets triumf. Det store ja til alle høye, skjønne, dristige ting!

Overmennesket — det menneske som følger sin drift og i dette overgår seg selv.

Kunsten — den høyeste form for liv.

IBSEN I KEISER OG GALILEER

«O, den greske lykke, å føle seg fri.»

Om Keiser og Galileer:

Når keiser Julian står ved enden av sin bane, og alt styrter sammen om ham, da er det intet som nedslår ham så dypt, som den tanke at alt, hvad han vandt, var det: at erindres med aktelsesfull anerkjennelse hos klare og kolde hoder, mens hans motstander satt rik på kjærlighet i varme, levende menneskehjerter.

INGJALD NISSEN

Overmenneskestilen er det engstelige menneskes livsstil.

CARL-GUSTAV JUNG:

«en kan vel med sikkerhet forutsi at den løftede stemning som fører en til heroisk — guddommelige høyder nødvendigvis vil ende i et like så dypt fall».

«Det evige problem kultur — natur er i grunnen alltid et spørsmål om for meget eller for lite, aldri et enten eller».

IBSEN

«Som ung vil man gjøre noe, noe sånn riktig «stort» uten egentlig at vite hva og hvordan».

«Det er en misopfatning, at det skulle være en ubetinget lykkefølelse forbundet med den sjeldne eventyrskjebne jeg har hatt».

«At ikke disse ynkelige mennesker kan innse at det å have makten er en meget underordnet stilling».

Om Byggmester Solness:

Det er besynderlig, hvor meget dypsindig og symbolsk man tillegger meg ... Jeg skildrer kun sjeleliv, som jeg kjenner det, skriver psykologi, om De vil jeg fremstiller virkelig levende mennesker. Enhver noe mere betydelig personlighet vil jo i sitt sjeleliv alltid delvis tillige være representant for det almene, for tidens almindelige tanker og ideer».

og strofer fra Ibsens dikt kom syngende rett som det var og ga undertone til det ene eller det annet:

*Aline Solness
(Gerd Jørgensen) og Halvard
Solness (Knut
M. Hansson).*

*Byggmester
Solness (Knut
M. Hansson) og
dr. Herdal (Jens
Bolling).*

*Egil Lorck som
Knut Brovik og
Thomas Fasting
som hans sønn,
Ragnar.*

BYGGMESTER SOLNESS

AV HENRIK IBSEN

Regi : Elisabeth Bang
Scenografi : Alistair Powell

Scenemester : Audun Solbu
Lysmester : Bjørn Høyem
Inspisient : Peter Berg
Lyd : Jan E. Indergaard
Sufflør : Anne Steen
Rekvisitør : Finn Almlie
Frisør : Jenny Krogstad

Assistent : Mette Arnstad

Kulisser og kostymer er produsert på teatrets egne verksteder.

Programredaksjon : Johan Jensen
Plakat og programomslag : Alistair Powell
Fotos fra prøvene : Roar Øhlander
Ansvarlig utgiver : Kjell Stormoen

Byggmester Halvard Solness : Knut M. Hansson
Fru Aline Solness, hans hustru : Gerd Jørgensen
Doktor Herdal, huslege : Jens Bolling
Knut Brovik, forhenv. arkitekt,
nå assistent hos Solness : Egil Lorck
Ragnar Brovik, hans sønn, tegner : Thomas Fasting
Kaja Fosli, hans søsterdatter,
bokholderske : Kirsti Grundvig
Frøken Hilde Wangel : Helga Wendelborg

TO PAUSER

Premiere 24. september

*Aldri, aldri blir du lik ham, —
thi i kjødet er du skapt:
gjør hans gjerning eller svik ham,
like fullt er du fortapt.*

— et apropos fra Brand når Solness vil
«gjøre det umulige ligesom *Han*»
I diktet «På Vidderne» ofres alt «til vinding
for perspektivet»:

*Det lyste, det brændte, det knak i grus:
af kvide jeg skreg i natten:
men skytten trøstede: «hvi så konfus?
Det brænder jo bare, det gamle hus,
med juleøllet og katten!»*

mens Solness ofrer sin og andres
menneskelykke på sine store byggeplaner.
Hør på diktet Byggeplaner! :

*«Et skyslott vil jeg bygge. Det skal lyse over
Nord.
To fløye skal der være, en liten og en stor.
Den store skal huse en udødelig skald,
den lille skal tjene et pigebarn til hal. —»*

*Mig syntes at i planen var en herlig harmoni:
men siden er der kommet forstyrrelse deri.
Da mester blev fornuftig, blev slottet splitter-
galt:
storfløyen blev for liden, den lille fløy forfalt.*

Så «Luftslott» har Ibsen bygget før han
gjorde det sammen med Hilde, et av hans
mange viltre, vingede barn.

*«I huset var stille, på gaten dødt,
Jeg satt med skærm over lampen:
stuen var hyllet i skygger blødt, —
ind kom børnene, nikkende søtt
under slør av Havana-dampen.*

*De kom, mine vingede børn, på rad,
viltre gutter og piker
med kinner blanke, som efter et bad.
Hej, hvor leken gikk yr og glad
gjennem alle de deilige riker.*

*Men just som leken gikk allerbest,
jeg traff til å se mot speilet.
Derinne stod en adstadig gjest
med blygrå øyne, med lukket vest,
og med filtsko, hvis ei jeg feilet.*

*Der falt en vekt på min villre flokk,
én fingren i munnen putter,
en annen står som en klosset blokk: . .
i fremmedes nærhet, vet De nok,
forknytttes de raskeste gutter.*

Joda, det hender iblant at Hilde lukker seg
inne med sine tanker og det hender hun
drømmer med kvinnen «I Galleriet»

...

*Men øyets svømmende
langsyn siger:
hun bygger drømmende
skjønnheds-riger.*

Skjønnhets-riker! Alice og Hallvard Solness'
rike er lagt i aske og alt er «Like tomt.
Like øde».

*De sad der, de to, i så lunt et hus
ved høst og i vinterdage.
Så brændte huset. Alt ligger i grus.
De to får i asken rage.*

*For nede i den er et smykke gjemt, —
et smykke som aldri kan brænde.
Og leder de trofast, hænder det nemt,
at det finnes av ham eller hende.*

*Men finder de end, de brandlidte to,
det dyre, ildfaste smykke, —
aldrig hun finder sin brændte tro,
han aldrig sin brændte lykke.*

Gjennom alt sammen og under det hele:

*Hammerslag på hammerslag
inntil livets siste dag*

....
...

er Henrik Ibsen på søken etter sannhet, frihet
til sannhet.

Elisabeth Bang

*Elisabeth Bang under
arbeidet med «Bygg-
mester Solness».*

Over: Helga Wendelborg som Hilde og Knut M. Hansson som Solness.
Under: Jens Bolling som dr. Herdal.

Debutant

Kirsti Grundvig er ny i vårt ensemble fra denne sesongen, og hun får sin scene-debut som Kaja Fosli i «Byggmester Solness».

Kirsti Grundvig er 29 år gammel og opprinnelig fra Fredrikstad. Hun arbeidet et år som sufflør ved Den Nationale Scene i Bergen før hun for tre år siden ble tatt opp som elev ved Statens Teaterskole. Hun gikk ut fra Teaterskolen i vår.

«Ypperlig komediespill»

Dette var Arbeider-Avisas tittel på anmeldelsen av Wessels komedie «Kierlighed uden Strømper» som hadde premiere på Ringve 7. sept. Det er denne forestillingen som etterfølger «Byggmester Solness» på vår hovedscene. Spilletiden blir ca. tre uker. OSS i Arbeider-Avisa skriver bl.a.:

«Forestillingen er meget morsom og slo godt an ved premieren på Ringve».

«Ypperlig har Elna Kimmestad fått fram de mange merkelige fakter og bevegelser som særpreget gamle dagers teaterspill, damenes underlige gang, markerte legemsvridninger og de forunderligste håndstillinger. Parodien er hverken understreket eller overdrevet. Alle opptredende har gode sangstemmer. De gjør ariene til forestillingens høydepunkter i glimrende parodi på operastilen. I orkestergraven dirigerer Per Dreier gamle Scalabrinis lunerike, lattermilde og yndefulle musikk grasiøst og behersket i nøye overensstemmelse med forestillingens stil».

— — —

Også Martin Nordvik i Adresseavisen er begeistret og under tittelen «Jo galere — jo bedre!» som henspiller på teksten i siste «optrins» vaudeville — skriver han bl.a.: «At Wessels parodi lever videre som grunnlag for vilter teaterlek, er Trøndelag Teaters oppsetning et bevis på. Forestillingen gis på Ringve, og det er et ekstra pluss, — rammen er perfekt, noe Kjell Stormoen utnytter fint i sin scenografi».

«En grunnpillars i Trøndelag Teaters fremførelse er bruken av Paolo Scalabrinis original-musikk, som orkesteret ledet av Per Dreier leker lystent med og gir en ytterligere forsterkning av kontrastene på scenen. Og som operaparodi er vel stykket aller mest nærgående mot våre dagers scenekunst».

Suksess i storm

En for Trøndelag Teater stor begivenhet fant sted på det beskjedne fiskerstedet Mausundvær 6. september. Da hadde vi Norgespremiere på den oppsøkende gruppeteater-forestillingen «Foreldrene». Det ble «stormende suksess i storm», som en av avisene skrev. Begivenheten ble viet stor plass både i de største Oslo-avisene, i Trondheimspressen, i lokalradioen og programposten «Ekko».

Midt opp i det hele var det kanskje likevel den gode kontakten med publikum som gledet oss mest. Slik lød et brev vi fikk fra sju elever i niende klasse ved Mausundvær skole: «Vi i 9. klasse ved Mausundvær barne- og ungdomsskole vil takke dere for det flotte teaterstykket «Foreldrene» som hadde premiere her ute mandag kveld. Ettersom vi aldri har hatt noen slik begivenhet her ute, og de aller fleste av oss aldri har vært på teater,

var det en opplevelse. Vi setter pris på at dere kunne komme ut til oss, for det er vanskelig for oss å komme til Trondheim på teater p.g.a. kommunikasjonene.

Vi er imponert over hvor fint dere hadde greidd å legge stykket til rette for fremvisning på et lite sted med lite utstyr til å hjelpe seg med. Av og til hadde vi problemer med å følge med når scenene skiftet og de samme personer spilte flere roller. Men på den annen side hadde det også en morsom virkning når vi først ble klar over sammenhengen. I det hele tatt var det en fin blanding av humor og alvor i stykket. Åpningen var frisk, og dødperioder kunne en ikke merke i det hele tatt.

Bakgrunnsmusikken satte en ekstra spiss på det hele. Problemet som ble behandlet, er interessant, selv om vi heldigvis ikke har så mye av den slags her ute.

Til slutt vil vi bare si at dere er velkommen tilbake med et nytt stykke, og vi håper at det ikke tar alt for mange år.»

«Foreldrene» spilles i Trondheim fra ca. 20. oktober til ca. 12. november.

Men før den tid vil det bli spilt noen få ganger fra 28. september i Handelsstanden som vi har leid for anledningen.

«Krinkelkroken»

Midt i spilleperioden for denne Ibsen-oppletningen blir det premiere på sesongens første barneforestilling. Det dreier seg om «Krinkelkroken» av Turid Balke, et stykke som sist sommer ble spilt med stor suksess rundt omkring i Oslo.

Turid Balke er også forestillingens scenograf og har malt de fargeglade husene i den krokete, rare gata som stykket henter handling fra (derav navnet «Krinkelkroken»). For de fem barna vi møter i «Krinkelkroken» har i fantasien skapt sin egen gate hvor det er trygt og spennende å leve, ikke bare trafikkfarlig og goldt som i mange drabant-strøk. Dermed er vi midt i det som er problemet for mange by-unger i dag, nemlig å ha et sted hvor man kan få utfolde seg og utvikle sin fantasi. Rolf Daleng setter i scene og medvirkende i forestillingen er Kine Bendixen, Synnøve Strigen, Ma Reitan, Arne Reitan og Leif Jacobsen.

Premieren er satt til 15. oktober, og forestillingen spilles fram til jul da den avløses av det andre barne-stykket, «Ole Brumm».

Turid Balke som har skrevet «Krinkelkroken», slik vi kjenner henne fra fjernsynets barneprogrammer.

Helga Wendelborg

er født 28/12 1941 i Harstad, så når hun som Hilde Wangel i «Byggmester Solness» snakker nord-norsk, er det sin barndoms dialekt hun bruker.

Imidlertid flyttet familien til Heggedal i Asker da Helga var 12 år gammel. Teaterinteressen ble vakt til live ved Ringerike Folkehøgskole, og snart befant hun seg som statist på Nationaltheatret samtidig som hun leste med Rolf Christensen og Ellen Nicola Hellesvik. Helga Wendelborg kom til Trøndelag Teater som elev høsten 1961. I løpet av den tre-årige elevtiden gjestet hun i to store roller ved Riksteatret, — i «Alle elsker frk. Opal» og «Lille, dumme Josefa». I sitt tredje elevår spilte hun den kvinnelige hovedrollen i «Min elskede er en rose».

Sesongen 68/69 spilte Helga i «Født i går» i Riksteatrets oppsetning. Som Billie Dawn reiste hun hele Norge rundt og avsluttet med en Nordsjøhavn-turne. Deretter arbeidet hun noen år som freelance skuespiller inntil hun under Arne Aas fra sesongen 72/73 kom tilbake til Trøndelag Teater som leder av dukketeatervirksomheten. I september samme år var det premiere på «Den lille andungen» av Birgit Strøm. Fra den tid har Helga Wendelborg vært knyttet til vårt teater. Fra siste sesong vil hun være husket som Martirio i Lorcas «Bernardas bryllup» og Lea i Olav Duuns «Medmenneske». For begge høstet hun fine ord fra kritikken, og selv vil hun også betrakte dem som meget utviklende roller for henne selv.

Hilde Wangel er utvilsomt hennes største oppgave på hovedscenen til nå.

Egil Lorck

er «ækt trønder», født i Trondhjem, som han selv helst foretrekker å si, 26/4 1921. Etter eget utsagn har han helt fra barnsben av vært teatergal og etter avlagt eksamen ved Handelsgym. i 1941 begynte han som elev hos skuespiller Ingolf Schancke i Oslo. I slutten av krigen kom han til Sverige hvor han et års tid studerte ved Calle Flygares private film- og teaterskole i Stockholm.

Etter militærtjeneste ernærte Egil Lorck seg i mange år som freelancer, fortrinnsvis i mindre film- og fjernsynsroller. Gjennom årene har han medvirket i langt over tyve norske filmer og i en god del fjernsynsprogrammer.

I 1963 ble han fast knyttet til Rogaland Teater i Stavanger. Tre år senere begynte han ved Riksteatret hvor han var helt til våren -72.

På Riksteatret gjorde Egil Lorck seg bemerket i bl.a. «Biedermann og brannstifterne» og «Sønnafor verden».

Det trønderske teaterpublikum fikk for første gang stifte bekjentskap med Lorck i «Sommer i Tydal» hvor han spilte Kringlebotn. I romjula -72 var han imidlertid på plass med fast kontrakt, og i Stein Winges oppsetning av «Peer Gynt» hadde han rollen som Dovregubben.

Siden har han vært fast ved vårt teater. — Det har kanskje ikke falt i mitt lodd å spille de store rollene, men jeg har likevel hatt svært mye å gjøre. Jeg har med andre ord vært mye brukt, som vi sier, og det setter jeg pris på, både fordi jeg kjenner freelance-skuespillerens usikre tilværelse og fordi jeg med årene mer og mer har oppdaget hvilket privilegium det er å få uttrykke seg fra en scene, sier Egil Lorck.

